

YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGS OMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITARDEADDJI

Lausunto

1 (3)

17.11.2022

VTDno-2022-1516

Hallintovaliokunta

HE 220/2022 vp

Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunto ihmiskaupan uhrien tunnistamista ja auttamista koskevasta hallituksen esityksestä

Kansallisena ihmiskaupparaportoitajana toimiva yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää tilaisuudesta lausua kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annettuun lakiin (myöhemmin tekstissä vastaanottolakiin) sekä sosiaalihuoltolakiin tehtävistä muutoksista koskien ihmiskaupan uhrien tunnistamista ja auttamista.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää vastaanottolakiin tehtäviä muutoksia perusteltuina ja tarpeellisina. Sosiaalihuoltolain muutosten osalta yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää epävarmana, voidaanko esitetyllä lakimuutoksella sekä suppeilla esitöillä vastata riittävästi tavoitteeseen tehostaa ihmiskaupan uhrien auttamista hyvinvointialueilla.

Yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi

Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi on keskeistä kaikissa ihmisten oikeuksiin vaikuttavissa lakihankkeissa. Hallituksen esityksessä on yksilön aseman osalta lyhyesti nostettu esiin yhdenvertaisuusvaikutuksia sekä arvioitu perustuslain 6 §:n mukaisia vaikutuksia. Tarkempaa yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia ei ole tehty, mitä yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää puutteena.

Vastaanottolain muutokset

Hallituksen esityksen mukainen Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmässä tehtävän auttamistyön ja rikosprosessin välisen yhteyden katkaisu on merkittävä parannus nykytilaan. Muutoksia tehtäessä on huolehdittava, että kynnys ottaa ihmiskaupan uhri auttamisjärjestelmään ei nouse tai kynnys poistaa henkilö järjestelmästä laske. Uhrilähtöisyyden on oltava keskeinen arviointiperuste.

Jatkossa Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään ottamista koskevalla päätöksellä henkilö tunnistetaan ihmiskaupan uhriksi. Muutos on perusteltu. Nykyinen varsinainen tunnistaminen on ollut oikeusvaikutuksiltaan olematon sekä kytkeytynyt rikosprosessiin.

Erillislain valmistelussa suunniteltiin ihmiskaupan osaamiskeskittymää hyvinvointialueille. Koska tämä ei toteudu, lakiin kirjataan Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tehtäväksi toimia kansallisena asiantuntijatahona. Ihmiskaupan uhrien tarvitsema tuki ja neuvonta on usein sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämistä laajempaa. Kuntia ja hyvinvointialueita tulee ohjeistaa konsultoimaan auttamisjärjestelmää ihmiskaupasta ja ihmiskaupan uhrien auttamiseen liittyen.

Sosiaalihuoltolain muutokset

Sosiaalihuoltolakiin ehdotetut muutokset ovat hyvin vähäiset. Yhdenvertaisuusvaltuutettu esittääkin huolensa, ohjaisivatko esitetyt muutokset riittävästi laissa esitetyn tavoitteen toteutumiseen. Sosiaalihuoltolain osalta nykytilan kuvaus on erittäin suppea ja osin puutteellinen. Hallituksen esityksen (s. 25–26) mukaan käytännössä ongelmana on ollut, että joissakin kunnissa on ollut epäselvyyttä sen suhteen, mitä lainsäädäntöä ihmiskaupan uhrien auttamisessa tulisi soveltaa. Muutostarpeen taustalla ovat kuitenkin olleet myös mm. yhtenäisten ja kattavien sosiaali- ja terveystoimelle suunnattujen ohjeiden puute esimerkiksi ihmiskaupan muodoista tai uhrin tunnistamisesta, koulutuksen puute sekä vastaanottolain heikko tuntemus. Toteuttamistapoja tai keinoja ihmiskaupan uhrien auttamisen tehostamiseksi hyvinvointialueilla olisi tullut avata hallituksen esityksessä perusteellisemmin.

Lainvalmisteluvaiheessa yhdenvertaisuusvaltuutettu monien muiden lausunnonantajien tavoin esitti, että sosiaalihuoltolain 11 §:ssä tarkoitettuihin tuen tarpeisiin olisi lisätty eksplisiittinen maininta ihmiskaupasta. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää riittämättömänä hallituksen esityksen muotoilua ”muu hyväksikäyttö”.

Koska lakiesityksen tarkoitus on selkiyttää ihmiskaupan uhrien auttamista hyvinvointialueilla, yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää edelleen perusteltuna, että 11 §:n muutos kirjataan muotoon ”ihmiskaupasta tai hyväksikäytöstä” sen sijaan, että ihmiskauppaan viitataan vain perusteluissa.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun [kertomuksesta \(K 7/2022 vp\) eduskunnalle](#) antamassaan mietinnössä Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on nostanut kannanottoehdotukseksi, että eduskunta edellyttäisi valtioneuvostoa toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet ihmiskaupan uhrien tunnistamiseksi ja avun pariin ohjaamiseksi hyvinvointialueilla, sekä selvittämään ja toteuttamaan lainsäädännön tai toiminnan muutokset, joilla turvataan

ihmiskaupan uhrien turvallinen ja tuettu asuminen. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää valiokunnan mietintöä tärkeänä tulevan kehitystyön kannalta.

Vs. yhdenvertaisuusvaltuutettu

Rainer Hiltunen

Ylitarkastaja

Anni Valovirta